

Уважаеми читатели,

Брой 9/2018 на сп. „Педагогика“ е посветен на правата на детето в исторически и съвременен контекст.

Текстовете, които ще прочетете на страниците на научното списание, са специално предоставени от участниците в полско-българската научна конференция „Правата на детето в исторически и съвременен контекст“. Тя е организирана от Полски институт в София съвместно с Посолството на Република Полша в България, Бюрото на Омбудсмана по правата на детето в Полша, Факултета по педагогика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Държавната агенция за закрила на детето.

Дами и господа, приятели и съмишленици,

Благодаря за поканата да участвам в подобно събитие. Приемам я като признание за моята работа, и по-специално за работата на моя екип през последните две календарни години по популяризиране и защита правата на децата в България. Но също така я приемам и като предизвикателство, като едно засилено усилие на мен и на моя екип да отговорим на очакванията, на изискванията на българското общество, на българските родители, на българските деца за конкретна защита на правата на всяко дете, което се е обърнало към институцията на Омбудсмана, но също така и да упражним натиск и да накараме институциите във всички свои политики, във всички свои действия да се ръководят от интересите на българските деца, т.е. да направим това, което е най-важно за работата и политиките за децата – да поставим децата в центъра на мисълта на всеки един представител на институцията, на всяка една институция.

Всички знаем, тъй като тук няма случайни хора на тази конференция, че правата на децата в България буквално се нарушават всеки ден. За мен, като омбудсман, по-тревожно е това, че най-често, или поне много често, тези нарушения остават без реакция. Убедих се в своята работа като омбудсман, че една от причините за това е непознаването на правата на децата, включително от възрастните, включително от родителите, включително даже в някои случаи от педагозите, от хората, които работят с деца. Аз приех своята мисия да алармирам обществото, да сигнализирам, да информирам за всеки случай на нарушаване правата на дете или на групи от деца. Става дума за зачестилите случаи на насилие в училище, на улицата, в семейството. Става дума за различните злоупотреби с деца. Става дума за неефективността на социалните системи, за детската бедност, за проблемите, които имат самотните деца, чиито родители са на гурбет в чужбина, за децата, които са в конфликт със закона, за децата с увреждания, за децата от социално слаби семейства, които понасят върху своя гръб, върху развитието си всички драми на бедността и на липсата на перспектива на техните семейства.

Категорична съм, че гласът на децата трябва да се чува, трябва да се има предвид тяхното мнение, и това е предизвикателството пред българските институции. Все още самото Народно събрание няма практиката, променяйки закон, който се отнася до деца, да се опита да чуе мнението на обектите на този закон – на децата, които ще бъдат засегнати от тези промени. Това е, което се опитвам да променя и в работата на колегите от българското На-

родно събрание. Всъщност омбудсманът в България има законов мандат да защитава правата на децата, сравнително отскоро, от 2012 г., т.е. от 5 години. Аз съм омбудсман от две години и едно от първите предизвикателства, с които се сблъсках, встъпвайки в длъжност, беше фактът, че в институцията нямаше нито една жалба, подадена от дете, след което направих извода, разбира се, че децата не разпознават институцията на Омбудсмана като такава, която е ангажирана със защитата на техните права и с решаването на техните проблеми. Това беше първата цел, която с моя екип си поставихме – да популяризираме институцията като защитник на правата на българските деца. И мисля, че за тези две години направихме немалко, разгърнахме две национални кампании, като едновременно популяризирахме правомощията на омбудсмана, но и запознавахме децата с техните права, срещнахме се с няколко хиляди български деца в българските училища, участвахме и подкрепихме избора на детски училищни омбудсмани – вече има доста училища в България, които са избрали свои омбудсмани, имат и развиват ученическото самоуправление. Определихме посланици на омбудсмана за по-отдалечените региони – деца, които помагат за популяризиране правата на българските деца и работата на омбудсмана. Направихме клипове, организирахме дискусии, законодателни предложения за промяна в закони, които се отнасят до правата на българските деца.

Мисля, че сега, отчитайки свършеното през 2017 г., представих доклада за своята работа в парламента и наистина числата говорят сами за себе си. През миналата година има 426 жалби, които се отнасят до права на българските деца, от които 20 жалби, подадени от деца, над 300 жалби, които се отнасят до сферата на началното, предучилищното и средното образование, които също са свързани с деца, и една част от жалбите, които са свързани със социално-икономическата сфера. Т.е. имаме над 1000 конкретни жалби по проблеми на нарушени права в сферите здравеопазване, образование, социално-икономическа сфера. Като част от тези жалби се отнасят до други десетки хиляди деца.

Предизвикателство пред нас беше реакцията по жалбите за учебните програми в началото на 2017 г., черно-белите учебници, които си беше позволило Министерството да издаде за по-бедните деца, както те го съобщиха, кампанията срещу тежките ученически раници, кампанията за по-справедливи правила за прием в детските градини и критериите за прием на първокласници – една тема, която е изключително чувствителна за българските деца и родители. Кампания срещу закриване на училища и на детски градини. Успяхме да спасим училищата в страната в някои от по-отдалечените райони. Това всъщност ще бъдат и част от темите, с които ще се занимаваме и през тази година.

Ако мога да очертая конкретните предизвикателства, които стоят пред институцията на Омбудсмана. Те са свързани, на първо място, с една кампания,

която започваме с родители и неправителствени организации на 1 юни – знаково в Деня на правата на българските деца. Започваме кампания срещу таксите в детските градини. Макар да има законов текст, който да казва, че тъй като предучилищното обучение е задължително, особено за 5- и 6-годишните, и съответно е безплатно, има множество общински съвети, всъщност такива са повечето от общините в България, които са въвели такси, които са пречка пред това българските деца да влязат в детските градини. Статистиката показва, че децата, които са ходили в детска градина, които са били във форма на предучилищното образование, много по-трудно отпадат от училище. Ако приемем, че отпадането на децата от училище е един от основните проблеми, които стоят пред България в момента, е толкова по-важно да подкрепим родителите с предучилищните форми на образование.

Ще започна тази кампания през тази седмица, продължаваме с кампанията за защита на децата сираци. Има български деца, които са само с един родител или изобщо без родители, които не са подкрепени от българската държава заради проблеми със законодателството, включително не получават стипендии след VIII клас заради други неразумни текстове в подзаконовата нормативна база. Така че това е другият проблем, който е на нашето внимание.

Имаме своята активност и по промените в Закона за висшето образование. Използвам случая да го съобщя и на ректора на СУ. След кампанията, която разгърнахме за защита на Техникума за информационни и електронни системи, започнахме кампания за промяна на законодателството, така че връзката между висшите училища и между специализираните средни училища да бъде законово регламентирана в интерес и на ВУ и на тези иновативни техникуми, които съществуват в България. Като по-далечната и глобална цел, която сме си поставили и през тази година – да продължим натиска върху Министерството на правосъдието за доработването и внасянето на Закона за детското правосъдие. Става дума за децата, които са в конфликт със закона – жертви, свидетели на престъпление, за щадящото правосъдие по отношение на децата, които са в конфликт с българското законодателство, и вече е крайно време интернатите – тази унищожителна и остаряла форма на превъзпитание на деца, да бъде приключена и чрез адекватни законови текстове да бъде закрыта.

В рамките на Мрежата на балканските омбудсмани, по която работя в момента, много се надявам, че балканското дете, детето на Балканите, с неговите проблеми, ще бъде изведено и в регионален аспект, а също и че ще можем да обменим опит с колегите от съседните страни как се справят с тези проблеми, които стоят и пред нас.

В края на тази година ще внесем и първия доклад на омбудсмана за правата на детето, за българското дете и много се надявам днешната конференция да ни помогне и в теоретичната част на този доклад.

Много разчитам също така и на колегата Михалак. Ние следим неговата работа, знаем за неговия опит и се надявам, че днес ще имаме възможност и след тази конференция да обменим добри практики. Имаме нужда, като институция, която отскоро работи по правата на българските деца, да вземем назаем от добрия опит на полския детски Омбудсман.

Мая Манолова

Омбудсман на Република България

✉ **Ms. Maya Manolova**

Ombudsman of the Republic of Bulgaria

Sofia, Bulgaria

E-mail: priemna@ombudsman.bg